Peter Middendorp

De dood en de gladiolen

In het voetspoor van FC Emmen
in de eredivisie

2019 Prometheus Amsterdam

Voor Joop

Het grootste deel van deze stukken verscheen tijdens het voetbalseizoen 2018-2019 in *de Volkskrant*.

© 2019 Peter Middendorp
Omslagontwerp Bart van den Tooren
Foto omslag familiearchief Middendorp
Foto auteur Jeroen W. Mantel
Zetwerk Mat-Zet bv, Soest
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4032 8

Dag boom

Mijn vader hield van sport. Mijn vader hield veel van sport. Zoveel als mijn vader van sport hield, heb ik later wel eens gedacht, kun je eigenlijk niet eens van sport houden. Hij hield ervan om sport te beoefenen: vroeger turnen en voetbal, later tennis en golf. Maar het meest van alles hield hij ervan om – tv aan, onderkaak op halfzeven – naar voetbal te kijken en de wereld in de wedstrijd te vergeten.

Hoewel het leek alsof er niets meer in hem gebeurde als hij voetbal keek, en er alleen in zijn voorhoofd nog enige activiteit te meten scheen, maakte hij wel degelijk een keuze voor de underdog, bijna automatisch, dat wel, maar daarom niet minder inspirerend. Een sterk team wint bijna vanzelfsprekend, redeneerde hij. Dus als je kans wilde maken op echte blijdschap moest je altijd voor de slechtste zijn.

Van mijn vader heb ik naar sport leren kijken, de kans op blijdschap leren vergroten. Ach, ik heb zelfs van hem

geleerd hoe je te veel naar sport kunt kijken, al heb ik daaruit een meer algemene levensles getrokken en is er, na 47 jaren van mijn leven, bijna niets meer over wat ik nog een tijd te veel zou kunnen doen.

Bij ons was er sport op ieder scherm en iedere bladzijde, op elk station en elke videoband. Iedere informatiedrager bevatte wel een samenvatting van Dortmund-Bochum, PEC Zwolle-Fortuna Sittard of E&O-Aalsmeer. Ook de videoband waarop mijn zusje nog zo had geschreven: 'Deze niet papa!! SOUND OF MUSIC!!!'

Je kunt wel zeggen dat mijn vader in mijn jeugd alle wedstrijden heeft gezien die op de televisie zijn uitgezonden, net als bijna alle wedstrijden die binnen de actieradius van de zondagmiddag vielen, behalve, wat opmerkelijk was, de wedstrijden waaraan ik deelnam, hoog in de spits van VV Emmen, het rood-wit trots om de schouders.

In het voorjaar van 2018 promoveerde FC Emmen naar de eredivisie, als eerste Drentse profclub in de geschiedenis van het betaalde voetbal. Van de hele weg ernaartoe, de heroïsche wedstrijden in de nacompetitie tegen Sparta, kreeg ik niets mee, want die ging gelijk op met de teloorgang van mijn vader. 76 jaar gezondheid liep leeg als een ballon. Als ik het in woorden probeerde te vatten, restte me weinig anders dan cynische kindertaal – Kijk, daar staat een boom. O, er waait een schimmel op. Dag boom.

Een dag na de uitvaart wilde ik bij de pakken gaan neer-

zitten in de achtertuin toen iemand een filmpje stuurde van de huldiging en het volksfeest op het Raadhuisplein, en ik begreep wat er was gebeurd, wat laat was, ook onder de omstandigheden, want juist in deze tijd was ik vaak langs het stadion gereden; het crematorium en het rouwcentrum staan in het Oeverse Bos erachter.

Vanuit de auto had ik wel gezien dat het stadion er mooi bij stond in de zon. Vier losse tribunes in de open ruimte. Klein, maar met trotse, hoge ruggen.

In de zomer was ik sinds lange tijd weer in De Oude Meerdijk, de trainingen waren begonnen. Ik zag de vrouwen die ook al in de jaren negentig vrijwillig koffie schonken. Ik zag commercieel directeur Bert Haverkort, een favoriete speler uit mijn jeugd, die later scheidsrechter werd. Ik vertelde dat ik graag over Emmen wilde schrijven, maar hij antwoordde dat iedereen dat wel zou willen en dat hij kiezelhard aan het werk ging, net als iedereen trouwens, om FC Emmen in korte tijd eredivisieproof te maken.

Het was wonderlijk, vond ik, hoe diep clubkleuren in je verankerd blijven liggen – toen de spelers het veld op kwamen, kon ik weer bijna voelen hoe het was om zelf zo'n shirt aan te trekken, een gespiegeld Ajax-shirt.

Eigenlijk was alles wel zo'n beetje hetzelfde gebleven, bedacht ik, behalve dat rondom het stadion het een en ander was verdwenen en parkeerterrein was geworden, zoals de velden en de kantine van VV Angelslo. En er waren ge-

luiden en geuren verdwenen – de noppen waren niet meer van ijzer, het veld was niet meer van gras.

Ik maakte kennis met de nieuwe persman. Freddy was in hetzelfde dorp geboren als mijn vader, Erica, en aan hetzelfde kanaal, de Hoogeveense Vaart. Zijn grootvader was onder raadselachtige omstandigheden aan zijn einde gekomen, net als mijn grootvader én de buurman van weer een paar huizen verderop. Maar waarom ze alle drie op dezelfde, of misschien wel elk op hun eigen, raadselachtige wijze aan hun einde zijn gekomen, bleef uit de aard van de zaak helaas ook in nevelen gehuld.

Met enige regelmaat zei Freddy iets waar ik het mee eens was, maar misschien was dat ook logisch als je dezelfde, vochtige wortels deelde. Zo wilde hij geen voorlichter worden genoemd, maar coördinator – hij ging andere mensen niet vertellen wat ze moesten zeggen, want dat sloeg nergens op. En niemand, daar zou hij persoonlijk op toezien, die iets voor de club had gedaan, ging met een lege maag naar huis.

Emmen, zei hij, was een ideaal station voor spelers die uit de top zijn gevallen en daarin willen terugkeren. Maar voor hun plezier daalden ze meestal niet naar het zuidoosten van Drenthe af. Freddy laat ze de huizen zien waar ze zouden kunnen wonen – ze staan te koop voor 'Aldi-prijzen', zeiden de spelers. Hij neemt ze mee naar Veenoord-Nieuw Amsterdam, naar het hotel aan het kanaal waar

Vincent van Gogh een tijdje woonde om tot rust te komen, en weer aan het werk, najaar 1883.

'Ga naar Drenthe,' had zijn broer Theo hem schriftelijk op het hart gedrukt. 'Daar zijn de mensen aardig.'

Een maand later schreef Vincent alweer terug: 'Ik heb veel heilucht ingeademd. Ik had die ook absoluut nodig. […] Ik spreek kalm, ik denk kalm nu.'

Vlak voor vertrek bleef ik nog even op de tegels tussen de hoofdtribune en het veld staan en, terwijl ik ook wel wist dat we hier vrijwel nooit naartoe gingen, ik betrapte mezelf erop dat ik toch even naar onze stoelen zocht, en ik werd getroffen door de melancholie van de zoon die zijn vader aan de zijlijn mist en dat zal blijven doen.

Maar waarom zou je uiteindelijk ook naar lege stoelen kijken? Daar was niets gebeurd en niets te zien. Ik kon me beter omdraaien en de andere kant op kijken, naar het veld. Elk moment begon daarop mijn allereerste eredivisie-seizoen. Dit was mijn club, mijn stadion, mijn allerliefste underdog. Ik zou er als mijn vader van kunnen genieten.

Hattrick

De Noorderstraat van Emmen – de straat waarin ik ben opgegroeid omdat mijn ouders er een warenhuis hadden, Warenhuis Hebo, dat later een Blokker-winkel werd – heeft aan meer voetballers een huis gegeven dan je ervan zou verwachten.

In 1958 verhuisde Jan van Beveren met zijn ouders naar Emmen, waar hij op vijftienjarige leeftijd in het doel van Emmen stond. Later zou hij naar Sparta gaan en weer later naar PSV, waar hij zou uitgroeien tot 'waarschijnlijk Neerlands beste keeper ooit'.

Een jaar of zeven woonde hij in De Noorderflat, op de hoek met de Hoofdstraat, schuin tegenover ons huis. Het fundament van zijn keeperskunnen was binnen een straal van 50 meter gelegd van het bed waarin ik ter wereld zou komen.

Met 'Lange Jan' in het doel hadden we het in 1974 vermoedelijk wel gered tegen de Duitsers, en anders vier jaar

later wel tegen Argentinië. Maar Johan Cruijff moest hem niet, zeggen ze, omdat hij te weinig meevoetbalde, zoals ze zeiden in Amsterdam, maar vooral, zoals ze zeiden in de rest van het land, omdat hij geen Amsterdammer was.

Na tien jaar PSV vertrok Van Beveren naar de Verenigde Staten, boos, zeiden sommigen, waar hij speelde en trainde en ook enkele jaren een postzegelhandel dreef.

De winkel naast de onze heette Sporthuis Weggemans en werd gedreven door oom Ep en zijn echtgenote. In zijn tijd was Ep een geweldige voetballer geweest, een van de beste in het noorden, een regionale ster. Als hij 's avonds iets ging drinken, vertelde mijn vader wel eens, bijvoorbeeld in Hotel Boerland naast De Noorderflat, duurde het maar even of de straat stond zwart van de mensen.

Weggemans had al een contract bij een profclub getekend, zo gaat het verhaal – ik weet niet om welke club het gaat. Hij stond in elk geval op het punt om Emmen te verlaten en het land te veroveren. Alles was al rond en geregeld toen op het allerlaatste moment tijdens een medische keuring een chronische aandoening werd vastgesteld, en hij zich met een leven als winkelier in sportartikelen tevreden moest stellen.

Elke dag liep ik wel even bij het Sporthuis binnen om naar voetbalschoenen te kijken en met oom Ep te praten. Je kon van alles van hem meekrijgen waar een kleinigheid aan mankeerde en wat dus onverkoopbaar was: ballen, rac-

kets, sticks. Op mijn verjaardag riep hij jaarlijks: 'Zoek maar wat uit!' Zodat ik de volgende dag vaak alweer een trainingspak terug kon brengen omdat mijn moeder had gezegd dat een paar scheenbeschermers al mooi genoeg waren voor een cadeau.

Op zondagmiddag 3 oktober 1971, even voor halfdrie – op alle Drentse velden klonken plots de heldere fluitsignalen – werd ik op huisnummer 18, uit een vrouw die inderdaad wel wat van Maria had als je haar met onze Maria-houtsnede vergeleek, geboren in een helderrood shirt met een smalle verticale, witte band, bal aan de voet. De jongen die alles goed ging maken, de speler die de trilogie ging voltooien, de hattrick, zeiden we.

Het begin was nog aardig, want ik beschikte over de handigheid die je nu eenmaal op straat opdoet, in ons geval op de parkeerplaats achter de flat van Jan van Beveren, met een bal van oom Ep. Maar samenspelen, passen of koppen leerde je er niet, en al die andere dingen die je later zo nodig had als je een goede voetballer wilde zijn ook niet.

In 1985 werd VV Emmen een profclub: BVO Emmen – de naam FC Emmen is van recenter datum, 2005. Opeens kwamen er uit allerlei richtingen goede voetballers naar de club. Na selectiewedstrijden werd ik ingedeeld in B4, wat mij het gevoel gaf dat er bij BVO Emmen niet zo veel behoefte meer bestond aan een type-Middendorp in de spits.

Een paar jaar was ik hierna nog lid van VV Drenthina.

De loopbaan eindigde toen ik in de zomer van 1989 achter een lichtvoetige linkerspits aan naar eigen helft probeerde terug te rennen terwijl mijn rechteronderbeen nog in het veld vergrendeld stond, de noppen diep in het gras, met de punt naar voren.

Toen Ben Haverkort ergens in die tijd scoorde in de nacompetitie en wij voor het eerst het idee kregen dat we wel eens in de eredivisie terecht zouden kunnen komen, richtte de camera van *Studio Sport* zich op een juichende jongeman achter het doel, springend op zijn ene, goede been.

Je kunt wel zeggen dat Emmen mij heeft voortgebracht. Niet bewust natuurlijk, of expres, maar toch. Het zijn mijn voetstappen die onder het bedrijventerrein rond het stadion begraven liggen. Alles meegemaakt, overal bij geweest, alles gezien. Behalve de allereerste wedstrijd in de eredivisie, 8 augustus 2019, uit tegen ADO Den Haag.

Wie denkt er ook aan dat Emmen zou kunnen promoveren als hij een zomervakantie boekt? Mijn vriendin niet, in elk geval.

12 augustus 2018 ADO Den Haag – FC Emmen 1-2
Glenn Bijl 37', Anco Jansen 42' (P), FC Emmen
Sheraldo Becker 62', ADO Den Haag

Stoltz

1-3 achter in de rust tegen AZ tijdens de eerste thuiswedstrijd in de eredivisie, maar in de kantine van FC Emmen zag ik alleen maar lachende gezichten. Op de tribunes ook, in de sponsorboxen, de viplounges en op het plein voor het stadion, dat een vrolijkheidsplein op Duitse leest wil worden, met familie, eterij en muziek.

Iedereen zag elkaar, na de vakantie of een half leven. Neven, klasgenoten, onze ouwe keeper, vrienden van mijn vader. De burgemeester raapte mijn kladblokje op, maar hij zag pas bij het overeind komen voor wie hij het had gedaan, een oude vijand. We lachten. Logisch. Iedereen lachte. 'Vrede?' zei ik. De burgemeester legde een hand op mijn schouder. 'Ik weet zeker dat dit een positief stukje wordt.'

Alleen voor aanvang was er even iets gebeurd wat ik vooraf al een beetje had gevreesd. Een sponsor uit de bouwwereld ging vlak voor me staan, de neus bijna tegen de mijne, en zei: 'Ben jij die skriever die altied zo negatief over

Emmen skrèf?' Gelukkig zei mijn neef: 'Ho ho, dat is wel mien neef, hè?' En toen klikte de grote sponsor mij, nadat hij me nog een tijdje strak bleef aankijken, een vipbandje om de pols.

We hadden FC Emmen in de eredivisie gezien. Voor het eerst. Met eigen ogen. Op eigen kunstgras. Tegen AZ uit Alkmaar, een van de beste clubs van het land. En weet je wat er is gebeurd? Het viel niet tegen. Nee. Het viel juist heel erg mee. Ja, we zijn gewoon een heel leuke club. Aanvallend, vrolijk en helemaal niet bang.

Een week eerder werd met 1-2 van ADO Den Haag gewonnen. Op de camping – oordopjes in, Radio Drenthe aan – had ik alle baby's uit hun middagslaapjes gejuicht.

Ik schrok daar wel een beetje van. De laatste keer dat ik zoiets had gedaan, moest tijdens het EK in 1988 zijn geweest, toen we eindelijk de Duitsers hadden verslagen, die indertijd nog echte smeerlappen waren, en ik vond mezelf, zeventien jaar, in een plantenbak in de Hoofdstraat terug, stampend en schreeuwend.

Ik wist niet dat het nog in me zat, maar nu wel dat het eruit kwam. Zo, opeens, bij de gelijkmaker tegen AZ, op de perstribune, omringd door neutrale verslaggevers. Maar ja, waar je bent – de camping, de plantenbak, de perstribune – is iets wat je pas later merkt.

Het had erin gezeten, de eerste helft, de eerste veertig, dertig minuten. Het zit erin. Tegen Den Haag was geen begin-

nersgeluk. Dat bezorgde me zondagmiddag een lach op het gezicht die er pas weer af wilde toen het 's avonds na tienen in een praatprogramma over voetbal de hele tijd over andere clubs ging, wat erg saai was, relatief.

'*Dummheit und Stoltz sind aus demselben Holz*,' zingt Reinhard Mey in 'Mein Land'. Tegen Ajax uit kan de wereld er alweer heel anders uitzien. En 1-4 tegen AZ thuis zijn klinkende cijfers, zeggen ze dan, maar ik had nog nooit zo mooi verloren. Voor mij klonken de cijfers als champagneglazen.

19 augustus 2018 FC Emmen – AZ 1-4
Nick Bakker 17', FC Emmen
Myron Boadu 15', Thomas Ouwejan 37', Oussama Idrissi 43', 71', AZ

Beleving

In het stadion van Ajax is het geluid overal, niet alleen in je nek of oor, je merg of been, zoals bij ons in De Oude Meerdijk. Het is boven, onder, achter, voor en naast je. Rondom, dichtbij, met een lekkere warme bas erin. Het staat precies goed afgesteld.

Het licht is ook mooi, en de kleuren, de geuren. Aan alle zintuigen is gedacht, aan alle verlangens voldaan. Alles is zo soepel en comfortabel in de ArenA – je glijdt als het ware door de stadionervaring heen. Als je weer buiten staat, en met vijftig zatte supporters naar het station begint te lopen, heb je nauwelijks gemerkt dat je met 5-0 bent afgemaakt.

Wat een club, wat een stadion, wat een spelers. Met één beweging zet Zijech hele verdedigingen op het verkeerde been. Als je Tadic zag, dacht je, Godfried Bomans indachtig, ach, hadden wij maar een speler met één zo'n been. Het was toch mooi dat we zoiets hadden, de ArenA, Ajax, als je er vanuit het perspectief van Emmen naar keek.

In de grote, vrijwel lege perszaal, zei FC Emmen-trainer Dick Lukkien na afloop: 'We kwamen niet goed in de duels.' Het was mooi gezegd, duidelijk, de betekenis was stevig. 'Daardoor kwamen we niet aan voetballen toe.'

Emmen bleef wel proberen om eruit te komen, vooruit te blijven denken, Anco Jansen aan te spelen, de nummer 6, mijn favoriete speler. Als hij de bal heeft, gebeurt er altijd wat. Maar hij had de bal niet. Niemand van ons had de bal. In de ArenA was de bal als het geluid. Ongrijpbaar zeilde hij gedachteloos over onze keeper heen.

Terwijl we in de trein stapten, wankelden en vielen, wonden de analytici Hugo Borst en Kenneth Pérez zich bij Fox op over het niveau van Emmen. Een schande voor de eredivisie. Ze hadden maar negen overtredingen gemaakt. Twee spelers, Jansen en Veendorp, waren minstens 6 kilo te zwaar. Wat ook niet hielp, vonden ze, was het kratje bier dat nogal zichtbaar in de bus achterbleef toen de spelers hun tassen hadden gepakt.

De volgende dag reageerde Lukkien gebeten. Jansen was juist al vergevorderd op een lange weg terug en Veendorp had gewoon een geblokt postuur. 'Wij meten en wegen ook hoor. Dit gelul is onzin. Ik laat onze ploeg niet wegzetten als een campingelftal.'

Waarna Hugo Borst in zijn AD-column schreef, misschien ook wel een beetje omdat Emmen ten koste van zijn geliefde Sparta is gepromoveerd: 'Campingelftal? Het was nog veel erger!'

We hebben kleine beetjes ergernis achtergelaten in het land, op de televisie, de krant en ook wel in de trein, met alle zatte supporters in een volle eersteklasstiltecoupé, schreeuwend, boerend, scheten latend. Er waren toen een paar typische eersteklasstiltecoupéreizigers die zich, weggedrukt onder slapende hompen dronkenschap, de vingers even wanhopig door het haar hebben gehaald.

Dat was niet mooi of nastrevenswaardig, maar, als je er vanuit het perspectief van Emmen naar keek, misschien niet alleen maar vervelend. Ik zag het van de zonnige kant. Beter bespot dan ongezien. Het voelde nog niet zo, maar het was een hele stap vooruit. Laten ze zich maar een klein beetje ergeren. Andersom is ook wel eens gebeurd.

25 augustus 2018 Ajax – FC Emmen 5-0
Hakim Ziyech 8', Klaas-Jan Huntelaar 38', 59', Dušan Tadić 71', Ajax
Glenn Bijl 86' (e.d.), FC Emmen